

**TWEETALIG
ONDERWIJS
VOOR VWO,
HAVO & MAVO**

TWEETALIG ONDERWIJS: "A WINDOW TO THE WORLD!"

De wereld wordt kleiner.
Grenzen vallen weg.
Internet maakt de
wereld toegankelijker.
Vakantie in het
buitenland is eerder
regel dan uitzondering
geworden en werken
of studeren in het
buitenland komt steeds
vaker voor.

Skypen, e-mail/e-twinning en (snap)chatten met vrienden en familie in het buitenland is gewoon en via sociale netwerken zoals Facebook en Twitter maken wij wereldwijd nieuwe vrienden. Voor dit alles is Engels bijna altijd de voertaal. Je hoeft niet eens naar het buitenland te gaan. De Volkskrant publiceerde afgelopen jaar een artikel waaruit bleek dat Engels bij meer dan 60% van de masterstudies de voertaal is. Op de TU Delft, Enschede en Eindhoven worden opleidingen uitsluitend in het Engels aangeboden. Naar voorbeeld van Nederlandse universiteiten voeren nu ook hbo-instellingen steeds meer het Engels in bij hun colleges en lessen. En zelfs wanneer dat niet het geval is, zijn literatuurlijsten veelal in het Engels. Het mbo biedt al enige tijd Tweektalige opleidingen aan zoals in de toeristische sector of bijv. het Airport College.

Het Haarlemmermeer Lyceum biedt een aantal uitdagende en interessante opleidingen aan die aansluiten bij deze ontwikkelingen: het Tweektalig vwo (T-vwo) en sinds 2013 – 2014 ook het Tweektalig havo (T-havo) en de Tweektalige mavo (T-mavo). Het T-vwo bestaat in Nederland sinds 1989 en er zijn nu meer dan 130 vwo-scholen die Tweektalig Onderwijs, ook wel “bilingual education” genoemd, aanbieden. Er zijn nu landelijk ruim 50 scholen met een T-havo-afdeling en ongeveer 30 met een T-mavo-afdeling.

Het Haarlemmermeer Lyceum is officieel gecertificeerd als Senior TTO-school. Het Nuffic heeft het Tweektalig aanbod op het vwo van klas 1 t/m 6 in de laatste visitatie een zeer positieve beoordeling gegeven.

In het Tweektalig Onderwijs (TTO) wordt geleerd om in het Engels én in het Nederlands te denken en te spreken. Daarom wordt meer dan de helft van de lessen in het Engels aangeboden. Aardrijkskunde heet “Geography”, biologie “Biology”, geschiedenis “History”, gymnastiek “Physical Education”,

informatiekunde “Computer Studies”, beeldende vorming, een combinatie van handvaardigheid en tekenen, heet “Art and Design” en theater “Theatre”. Natuurlijk wordt bij het vak Engels ook alleen Engels gesproken. Na het eerste jaar komen daar natuurkunde (Physics), economie (Economics) en scheikunde (Chemistry) bij. In de brugklas is het percentage Engelstalige lessen ruim 50%. In deze lessen is de uitleg en alles wat je met elkaar en de docent bespreekt in het Engels.

De docenten die in het TTO lesgeven hebben extra opleidingen gevolgd om hun vak in het Engels te kunnen onderwijzen. De school beschikt over meer dan 15 “native speakers”, docenten die in Engeland, de Verenigde Staten of een ander Engelstalig land geboren zijn en daar hun opleiding hebben gevolgd. Zij verzorgen verschillende vakken waaronder natuurlijk Engels. Daarnaast heeft de school meerdere “near native speakers”, docenten die langere tijd in Engeland of andere landen waar men Engels spreekt hebben gewoond en gewerkt. Ook de vakken Frans en Duits beschikken over docenten uit de betreffende landen en bij deze vakken wordt in de klas alleen de betreffende taal gesproken (doeltaal=voertaal).

Er worden extra uren Engels gegeven om de taal sneller en beter onder de knie te krijgen. Ook wordt ervoor gezorgd dat aan het eind van de derde klas alle leerstof in het Nederlands beheerst wordt. De docenten zijn hierin getraind. Zo is Engels geen “vreemde” taal meer!

In de Engelstalige lessen in het TTO wordt er met veelal authentiek Engelstalig lesmateriaal gewerkt zoals boeken, dvd's en internet-sites. Op school en in de bibliotheek zijn boeken en tijdschriften beschikbaar. Naast boeken en tijdschriften wordt in de les ook gebruik gemaakt van films, tv programma's en muziek. Behalve individueel wordt er in groepjes aan speciale opdrachten gewerkt. Leerlingen moeten alleen of samen met anderen presentaties houden.

Ook wordt er al in de eerste klas gedebatteerd in het Engels. Jaarlijks wordt deelgenomen aan de landelijke "Junior Speaking Contest", een wedstrijd in het houden van "speeches". Het thema dit schooljaar is "Living your fantasy". Het Haarlemmermeer Lyceum heeft in de afgelopen jaren grote successen geboekt en behoort regelmatig tot de winnaars van de contest.

Het is duidelijk: "TTO is fun", er worden heel veel leuke en interessante dingen door de leerlingen gedaan. Vervelen is er dan ook niet bij. Het is een echte uitdaging. In het Tweektalig onderwijs geldt: "The sky's the limit"!

Tweektalig Onderwijs betekent meer dan alleen lessen waarin Engels wordt gesproken. Door het internationale karakter is er ook veel aandacht voor landen buiten de Angelsaksische cultuur waar Engels de voertaal is. "e-twinning" waarbij onze leerlingen contact hebben met leerlingen in het buitenland via o.a. webcams is hier een voorbeeld van. Allerlei onderwerpen zoals gewoonten, voeding en sport komen dan aan de orde. Onze leerlingen bezoeken met hun docenten Engelstalige (toneel)voorstellingen, gaan naar musicals, films en musea. Rondleidingen zijn telkens in het Engels. Natuurlijk gaan we met leerjaar twee op studiereis naar Engeland en er zijn in leerjaar 3 uitwisselingen met scholen uit andere landen waaronder Duitsland, Denemarken, Spanje, Tsjechië en Italië. In leerjaar 4 en 5 van het T-vwo en T-havo is een uitwisseling met een school in Indonesië en China in voorbereiding. Voor de leerlingen in 1 havo/vwo en 2 en 3 vwo staat het vak Chinees op het lesprogramma. Alle leerlingen in het TTO houden voor al hun internationale activiteiten een digitaal dossier bij.

TTO IS FUN!

WHY BILINGUAL EDUCATION?

Er zijn veel redenen te noemen om Tweektalig wvo, havo of mavo te kiezen. Het is een groot voordeel wanneer een studie in het buitenland wordt voortgezet en dat is een tendens die alleen maar aan het toenemen is. In veel beroepsgroepen is de voertaal Engels en stage lopen in het buitenland is ook steeds vaker gewoon. Ook zijn de puur Engelstalige opleidingen in Nederland in opkomst zoals de Roosevelt Academy in Middelburg en University College in Utrecht. Over twee jaar zal ook in Haarlem een University College van start gaan. Het is vanzelfsprekend dat een "bilingual student" sterk in het voordeel is bij opleidingen en beroepssectoren zoals toerisme, de luchtvaartsector ("Aviation"), het bedrijfsleven ("International business"), maar ook in de zorg of bij de politie is een leerling van ons op zijn of haar plek. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat de meeste niet-TTO-leerlingen het niveau Engels dat van hen werd vereist te hoog vonden. Leerlingen die Tweektalig onderwijs hadden gevolgd gaven aan nauwelijks problemen te hebben. Een aantal jaren TTO maakt van elke leerling een wereldburger.

DO YOU WANT A WORLD CLASS FUTURE?

Leerlingen die voor het Tweektalig onderwijs kiezen, hebben vaak een internationale belangstelling. Ze kijken uit naar een mogelijke baan in het buitenland, houden van reizen of hebben in het algemeen interesse voor internationale ontwikkelingen.

Juist voor leerlingen die in de buurt van Schiphol wonen is sprake van een meerwaarde. Schiphol zorgt tenslotte voor veel internationale bedrijvigheid.

In deze globale economie wil Nederland als land van handel en kennis bij uitstek, graag een rol van betekenis spelen.

Een goede beheersing van het Engels en een internationale oriëntatie zijn dan van meerwaarde. TTO-leerlingen kiezen vaak in grote meerderheid voor vervolgoopleidingen in de natuur-technische of commerciële sector. Het is duidelijk dat bilingual education veel verder gaat dan versterkt Engels.

Het Haarlemmermeer Lyceum is de enige school in Haarlemmermeer en omstreken die Tweektalig onderwijs aanbiedt met in de bovenbouw van T-woo en T-havo het I.B. English. Daardoor wordt bijna hetzelfde hoge niveau van Engels bereikt als dat van een echte "native speaker". De leerlingen van T-mavo doen in het examenjaar het havo examen Engels en kunnen eventueel een Cambridge certificaat halen. Take your chance!

TOELATINGS- PROCEDURE TTO

Wie kunnen zich aanmelden voor ons Tweetalig Onderwijs? Je hoeft geen speciaal taalgevoel te hebben of extreme interesse in taal en literatuur, hoewel je natuurlijk geen hekel moet hebben om af en toe te lezen. Je hoeft ook niet (een beetje) Engels te kunnen spreken, maar het is natuurlijk geen nadeel als je dat kunt. Motivatie is minstens net zo belangrijk als capaciteit. Een TTO-leerling moet van uitdaging houden en verder geïnteresseerd zijn in andere culturen en wat er zoal in de vele landen van de wereld gebeurt. Het is onze ervaring dat leerlingen die echt graag Tweetalig onderwijs willen, het ook kunnen. Leerlingen die een advies mavo, havo en vwo hebben en gemotiveerd zijn voor ons Tweetalig aanbod, zijn in principe toelaatbaar voor het Tweetalig Onderwijs. Na de aanmelding vinden we het belangrijk om in een gesprek nader met elkaar kennis te maken.

HET "IMMERSION CAMP" / OFTEWEL DE ONDERDOMPELING IN DE ENGELSE TAAL

Vanaf de eerste dag wordt er -
eerst nog eenvoudig - Engels
gesproken in de klas.

Tijdens het “Immersion Camp”, een introductiekamp van drie dagen, worden de leerlingen “ondergedompeld” in het Engels. Tegelijkertijd maken de TTO-leerlingen dan tijdens deze dagen kennis met elkaar en met het schoolleven op het Haarlemmermeer Lyceum. Er is een “Immersion Camp” voor de T-vwo-, T-havo- en T-mavo-leerlingen en tijdens dat kamp worden de leerlingen begeleid door zogenaamde peer buddies uit de vierde en vijfde klas.

Kennismaken met klasgenoten vindt al plaats vóór de aanvang van het schooljaar door middel van een bijeenkomst waarin de leerlingen ook met hun mentor kunnen kennismaken.

Natuurlijk kunnen de leerlingen – zeker de eerste tijd – lang niet altijd in het Engels overal op antwoorden. Dat hoeft ook nog niet. Af en toe klinkt er heus nog wel een woordje Nederlands in de klas. Toch is het de bedoeling dat er al vanaf het begin Engels geschreven wordt, waarbij af en toe ook Nederlandse woorden in

het schrift mogen worden gezet (een “glossary” of “word list”). Docenten maken speciale begrippenlijsten in het Engels voor hun vak om de leerling te helpen.

Tweetalig Onderwijs went snel en aan het eind van het eerste jaar wordt er al heel aardig Engels gesproken en geschreven. Dat moet ook wel, want proefwerken en andere toetsen zijn in het Engels.

Er is ook tijd voor ontspanning. In de loop van het eerste jaar zijn er allerlei activiteiten, zoals schoolfeesten, buiten les activiteiten en in december een festival met onder andere zelfgebakken “scones, cakes and sandwiches”. Tijdens dit festival voor de eerste en tweede klas vinden ook allerlei optredens en presentaties plaats rond een thema. Op sportgebied zijn de TTO-ers ook actief. Afgelopen jaar werd ons team tweede op het Nederlands kampioenschap cricket.

BEGELEIDING OP SCHOOL

Natuurlijk vraagt een TTO-opleiding goede begeleiding voor de leerling.

De mentor speelt hierbij een belangrijke rol. De mentor begeleidt het hele jaar door de leerling en de klas. De mentor helpt de leerlingen leren hoe te studeren, hoe er huiswerk gemaakt kan worden en hoe een leerling zich het beste kan voorbereiden op proefwerken en presentaties. Verder zijn er voor de verschillende afdelingen of leerjaren teamleiders en coördinatoren. Zij houden zich bezig met leerlingzaken, curriculum en activiteiten. Op dit moment begeleiden leerlingen uit 4 en 5 T-vwo en 4 T-havo de brugklasleerlingen in het TTO als "peer buddies".

ONS LYCEUM EEN TWEETALIGE SCHOOL

Het landelijk netwerk voor Tweetalig Onderwijs heeft in 1998 onder leiding van het Nuffic een officiële kwaliteitstandaard ontwikkeld voor Tweetalig onderwijs. In oktober 2005 is de school officieel benoemd tot "TTO Junior School" voor het T-vwo en sinds november 2014 tot "TTO Senior School". Deze certificeringen betekenen dat de school in alle opzichten voor alle leerjaren voldoet aan de standaard van het Nuffic en "Content and Language Integrated Learning "(CLIL).

De leerlingen hebben in 3 vwo het B2 niveau behaald van het Europees Referentiekader (een internationale standaard voor taalbeheersing). Dit niveau is eveneens het niveau dat het Ministerie van Onderwijs eist voor het eindexamen Engels voor vwo-leerlingen. Met andere woorden, na 3 jaar beheerst een leerling het Engels op hetzelfde niveau als een reguliere vwo-leerling na 6 jaar.

De leerlingen in 3 havo zijn dan op B1 (gelijk aan havo 5) en de leerlingen in 3 mavo op A2+ (boven niveau 4 mavo) dus ook deze leerlingen zijn verder dan hun leeftijdsgenoten.

In alle leerjaren wordt extra aandacht besteed aan vaardigheden zoals spreken in het openbaar, presenteren, debatteren, enz. Het Nuffic bewaakt de kwaliteit van de inhoud van het TTO-onderwijs en de voorwaarden waaronder het curriculum ingevuld wordt.

Na de onderbouw gaan de leerlingen in alle afdelingen door met het "senior program" TTO in de bovenbouw. Een aantal vakken, waaronder lichamelijke opvoeding en maatschappijleer worden in het Engels aangeboden en de leerlingen schrijven hun profielwerkstuk in het Engels. Ook worden in de bovenbouw vakken aangeboden zoals "Global Perspectives", "Awareness" en "Theory of Knowledge". Tevens volgen de leerlingen in de havo en het vwo het geïntegreerde vak Engels / I.B. English. I.B. staat hier voor "International Baccalaureate", waarin uiteindelijk examens afgelegd wordt. De lessen worden veelal gegeven door native speakers. In dit curriculum komen o.a. "Literature", "Language and Mass Media" en "Language in a cultural context" aan de orde. Ook wordt in het bovenbouwprogramma veel aandacht besteed aan internationalisering en globale ontwikkelingen en er wordt een dossier bijgehouden van alle (verplichte) internationale activiteiten. De leerlingen behalen uiteindelijk een certificaat I.B. English dat internationaal wordt erkend en een certificaat "TTO Senior School", dat wordt uitgegeven door het Nuffic. Natuurlijk hebben zij ook een goed cijfer gehaald voor het gewone examen Engels voor havo en vwo.

Een leerling die mavo examens doet legt het havo examen Engels af en ontvangt daarnaast een Cambridge certificaat. Dit gaat de leerling veel voordelen bieden in het beroeps onderwijs of de havo na het examen.

In het bovenbouwprogramma wordt veel aandacht besteed aan internationalisering en globale ontwikkelingen. Een belangrijke activiteit in het curriculum is deelname van leerlingen aan een één daagse Mini United Nations voor scholieren in Den Haag of Leiden ("Minimum") waarbij internationale standpunten van alle landen, die lid zijn van de United Nations in de Engelse taal aan de orde komen. Ook maakt de school nu onderdeel uit van "Thimun", een 5-daagse U.N. bijeenkomst voor scholen van Voortgezet Onderwijs uit verschillende landen. Binnen onze eigen school organiseren bovenbouwleerlingen jaarlijks een interne MUN voor de leerlingen uit de derde klas. Verder kunnen leerlingen deelnemen aan Engelstalige debattoernooien met andere TTO-scholen en worden internationale stades gedaan.

Ons I.B. English wordt gedoceerd volgens de richtlijnen van het IBO in Geneve, een internationale organisatie zonder winstbejag, opgericht in 1968 en gelieerd is aan de UNESCO. Deze organisatie zorgt voor de standaarden voor internationale opleidingen over de hele wereld. Ongeveer 900.000 leerlingen in 3.072 scholen in 139 landen worden opgeleid volgens de I.B. normen. Een I.B. cursus leert leerlingen om 'kritische denkers' te worden, die zelfstandig in staat zijn om hun eigen leerdoelen te formuleren en te reflecteren op hun prestaties. Door nadruk op vakoverstijgende kennis en een naar buiten gerichte visie, worden leerlingen gestimuleerd om te denken met een bredere blik op de wereld om zich heen. Het I.B. sluit naadloos aan bij de manier van leren en werken op Nederlandse universiteiten en natuurlijk in het buitenland.

RAPPORTEN, ELEKTRONISCHE LEEROMGEVING & WEBSITE

Tijdens het schooljaar krijgt een TTO-leerling niet alleen normale cijferrapporten, maar worden ook de werkhouding ("attitude") en de vorderingen in het Engels ("use of English") bijgehouden. Hiervoor is een speciale "DREAM report card" ontwikkeld. Via Facebook wordt verslag gedaan van alle activiteiten. Docenten en leerlingen communiceren met elkaar via een elektronische leeromgeving ("Magister"). Dit middel stelt de school ook in staat om in één keer alle leerlingen digitaal te informeren. Ouders en leerlingen kunnen te allen tijde via Internet hun behaalde resultaten en hun huiswerk inzien op Magister. In deze omgeving kunnen ook absenties en te laat komen worden ingezien.

WAT KOSTEN BILINGUAL EDUCATION EN HET IB ENGLISH?

Voor de TTO-programma wordt een extra ouderbijdrage gevraagd.

Voor het schooljaar 2017 - 2018 is het bedrag gesteld op € 475,- voor elk leerjaar van T-vwo, T-havo en T-mavo. Hiermee bekostigt de school de extra lessen, het Immersion Camp, de buitenlandse reizen, festivals, diverse excursies en extra lesmaterialen zoals, hand-outs, boeken voor de speciale TTO-bibliotheek, cd-roms en andere educatieve materialen. In de bovenbouw worden daaruit de extra kosten voor de verschillende examens (o.a. Checkpoint in 3 T-vwo, I.B. English en Cambridge) bekostigd.

DE LESSENTABEL BRUGKLASSEN

Vakken aangeboden in uren	T-VWO 1e jaar		T-HAVO 1e jaar		T-MAVO 1e jaar	
	Ne	Eng	Ne	Eng	Ne	Eng
Nederlands	4		4		4	
English/Engels		5		5		5
Frans	3		3		3	
Chinees	2		2			
History/geschiedenis		2		3		3
Geography/aardrijkskunde		2		3		3
Biology/biologie		2		3		3
Wiskunde	4		4		4	
Art & Design/handv. en tekenen		2		2		2
Physical Education/ lich. opvoeding		4		2		4
Theatre/theater		2		2		2
Computer Studies/informatiekunde		1		1		1
Mentoruur/tutor hour		1		1		1

Voor de onderbouw van de verschillende afdelingen wordt het aanbod van vakken uitgebreid.

Dit gebeurt als volgt:

- in klas 2 komen de vakken Duits en natuurkunde (Physics) erbij en in mavo ook economie (Economics).
- in klas 3 worden vervolgens economie (Economics, havo en vwo) en scheikunde (Chemistry) toegevoegd.
- in klas T-vwo 2 gaan de leerlingen verder met Chinees.

INFORMATIE

DONDERDAG 18 JANUARI 2018

Algemene informatieavond op de Baron de Coubertinlaan voor vwo, havo en mavo, aanvang 19.00 uur (alleen voor ouders).

DINSDAG 23 JANUARI 2018

Speciale informatieavond op de Baron de Coubertinlaan over het TweeTalig vwo, havo en mavo, aanvang 19.00 uur (voor ouders en leerlingen). Er zijn dan ook minilesjes. Alle informatieavonden vinden plaats in de aula van de school.

DINSDAG 30 JANUARI EN WOENSDAG 31 JANUARI 2018

Open Huis van 18.30 tot 21.00 uur.

Meer informatie over het TTO is te verkrijgen bij mevr. E. Sartori, (teamleider van het TTO leerjaar 1) en dhr. R. Ouwerkerk (coördinator TTO leerjaar 1).

Bel naar 023 - 563 16 44 of mail naar e.sartori@haarlemmermeerlyceum.nl of r.ouwerkerk@haarlemmermeerlyceum.nl

HAARLEMMERMEERLYCEUM.NL

Haarlemmermeer Lyceum
Locatie Baron De Coubertinlaan
Baron De Coubertinlaan 2
2134 CG Hoofddorp
T 023 - 563 16 44

